

Streszczenie popularnonaukowe

Celem projektu jest zbadanie wzajemnych wpływów duchowości i ezoteryki południowoafrykańskiej i zachodnich. Planuję dokładnie zbadać i opisać współczesne nurty ezoteryczne (w tym fenomen określany jako współczesny szamanizm, pracę sangom i New Age) w Południowej Afryce i sprawdzić, jak wierzenia afrykańskie wpływają na ludzi Zachodu i odwrotnie. Kultury poddane badaniu zamieszkują RPA, Namibię, Zambię i Botswanę. Są to głównie ludy Bantu, dominująca większość etniczna.

W Południowej Afryce większość ludów wierzy, że człowiek składa się z trzech nierozdzielnych elementów: ciała, duszy i umysłu. Jeżeli któryś z tych elementów nie jest sprawny, człowiek zaczyna chorować. Oznacza to, że jeśli dusza jest nieszczęśliwa lub zerwała kontakty z duszami przodków, ciało i umysł zachorują na choroby fizyczne lub psychiczne. Aby utrzymać równowagę w organizmie, Afrykanie proszą o pomoc sangomy i różnych szamanów. Wierzą, że w ten sposób nawiązują kontakty z zmarłymi przodkami, odzyskują spokój i odnajdują właściwą drogę w życiu. Stąd niezwykła popularność tzw. „profesji ezoterycznych”: wróżbiarstwa, komunikacji z duchami przodków, egzorcyzmów, leczenia energetycznego i duchowego, komunikacji z elementami natury (np. przywoływanie duchów drzew do pomocy ludziom) etc. W wielu kulturach świata te zadania wypełniane są przez szamanów, w RPA, Namibii, Botswanie i Zambii te role spełniają głównie sangomy. Moje dotychczasowe badania naukowe (które opublikowałam w artykule „*Sangomas, shamans and New Age: the hybridity of some modern healing and esoteric practices and beliefs in South Africa*” (*Rocznik Orientalistyczny* T. LXIX, Z. 1, 2016, pp. 142–157) wskazują, że umiejętności i praca sangom wpisują się w dużej mierze w dyskurs szamański, zwłaszcza w odniesieniu do współczesnych form szamanizmu prezentowanych przez sangomy korzystające z Internetu oraz tzw. „białe sangomy”, czyli osoby o korzeniach europejskich, które przeszły szkolenie i zostały inicjowane w afrykańskich tradycjach na sangomę. Wiele sangom określa się mianem szamana (szamanki) i uzupełnia swoją wiedzę o informacje od szamanów z innych kultur, czasami z odległych krajów i kontynentów.

New Age jest głównym reprezentantem współczesnej ezoteryki zachodniej. Pojawił się w Europie i USA z całą mocą pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku jako bunt przeciw moralności chrześcijańskiej i wojnie w Wietnamie. Jego głównymi założeniami był pacyfizm i życie w zgodzie z naturą, przy czym naturę pojmowano jako Matkę Naturę – byt posiadający duszę i komunikujący się z człowiekiem. New Age jest obecnie globalnym fenomenem, niesłusznie zwanym „ruchem”, gdyż nie jest zorganizowany i nie wymaga przystępowania do żadnych form organizacyjnych. Po angielsku, osoby podążające za koncepcjami New Age, nazywa się New Agers. New Agers czerpią myśli religijne i duchowe z tzw. „rodzimych” kultur, w tym ze współczesnego szamanizmu afrykańskiego. Odrzucają zinstytucjonalizowane religie i szukają własnej prawdy poprzez kompilację rozmaitych wierzeń ezoterycznych, praktyki duchowe, holistyczne podejście do życia i środowiska naturalnego. Zazwyczaj są to ludzie wykształceni, o korzeniach europejskich, amerykańskich i australijskich, aczkolwiek New Age rozwija się również na innych kontynentach, w tym – z coraz większą siłą – w krajach podlegających mojemu badaniu i zdobywa coraz więcej entuzjastów zarówno wśród rdzennych Afrykanów jak i ludności napływowej. Część badaczy określa New Age mianem religii, część „świecką religią”, gdyż New Agers nie definiują Boga w sposób, w jaki robią to zinstytucjonalizowane religie.

Moje badania pokazują, że zachodni New Age i współczesny afrykański szamanizm wzajemnie na siebie wpływają tworząc nowe jakości kulturowe i stymulując rozwój duchowy społeczeństw zachodnich i afrykańskich. Celem projektu jest zbadanie, na ile praktyki współczesnych sangom, szamanów, uzdrowicieli, wróżbitów i przywódców duchowych w RPA, Namibii, Botswanie i Zambii wpisują się w światowy dyskurs o szamanizmie, na ile praktyki „białych” szamanów pokrywają się z tradycjami afrykańskimi, a na ile pozostają pod wpływem nurtów New Age oraz jakie jest wzajemne oddziaływanie współczesnego południowoafrykańskiego szamanizmu i nurtów New Age. Podobieństwa wierzeń i praktyk skłaniają do objęcia badaniem wymienionych czterech krajów i skupią się na ludach z grupy etnicznej Bantu. Do tej pory naukowcy prowadzili badania i udostępniali wyniki badań w poszczególnych krajach; nie było jednak spójnych, kompleksowych badań, które pozwoliłyby wyodrębnić wspólne cechy nurtów szamańskich i New Age w całym regionie, więc moim celem jest syntetyczne opisanie pracy sangom i osób nazywających się szamanami i New Agers w regionie Południowej Afryki. Wyniki mojej pracy przedstawię w formie artykułów naukowych po angielsku, wernisaży zdjęć połączonych z prelekcjami oraz w formie warsztatów dla dzieci i młodzieży w szkołach. Moje badania mogą się więc przyczynić nie tylko do rozwoju nauki ale też tolerancji.